

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут
ЦЗДФН

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ
ТА УПРАВЛІННЯ

ДИПЛОМНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Індивідуальна тема:

Ефективність використання основних виробничих фондів

Спеціальність 6.051.00.06 Економіка і бізнес

Завідувач кафедри:

_____ / Тур О. М. /

(підпис) П.І.Б.

Керівник роботи:

_____ / Пригара І.О. /

(підпис) П.І.Б.

Виконавець:

_____ / Мішуріна Н.П. /

(підпис) П.І.Б.

Шостка 2020

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ	6
1.1 Економічна сутність та класифікація основних фондів підприємства	6
1.2 Джерела формування та відтворення основних засобів	11
2. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ	14
2.1 Показники використання, технічного стану і руху основних фондів	14
2.2 Облік та оцінювання основних фондів	20
3. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА ДЕРЖ НДІХП	23
3.1 Характеристика та аналіз структури управління підприємства Держ НДІХП	23
3.2 Показники ефективності використання основних виробничих фондів підприємства Держ НДІХП	26
3.3 Напрямки підвищення ефективності використання основних виробничих фондів	40
ВИСНОВОК	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	45
ДОДАТОК	49

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить 44 сторінки основного тексту, 3 розділи, 2 рисунка, 15 таблиць, 16 формул, список використаної літератури із 52 джерел і 4 додатки.

Дана робота розкриває сучасні проблеми, пов'язані з ефективністю використання основних виробничих фондів підприємства. В ході роботи було вивчено досвід вітчизняних і зарубіжних авторів.

Метою роботи є вивчення і дослідження процесу формування та використання основних засобів підприємства в сучасних ринкових умовах.

Об'єктом дослідження є діяльність підприємства Держ НДІХП.

Предметом роботи є процес забезпечення основних фондів та визначення напрямків підвищення ефективності використання виробничих фондів підприємства Держ НДІХП.

Перший розділ роботи «Теоретичні засади основних виробничих фондів» розкриває теоретичні положення складу і структури основних виробничих фондів. В роботі було розглянуто нормативно-законодавчу базу організації обліку основних виробничих фондів. Досліджено джерела фінансування відтворення основних засобів. У другому розділі «Ефективність використання основних виробничих фондів» проаналізовано показники відтворення та використання основних засобів. А також розглянуто поняття амортизації, які існують види зносу.

У третьому розділі «Аналіз основних фондів підприємства Держ НДІХП» здійснено оцінку економічної ефективності використання показників основних виробничих фондів підприємства. Визначили напрямки поліпшення використання основних фондів підприємства.

Ключові слова: основний капітал, виробничі фонди, ефективність використання фондів, знос, амортизація, основні засоби.

ВСТУП

Проблема підвищення ефективності використання основних фондів і виробничих потужностей підприємств займає центральне місце в період переходу України до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить позиція підприємства в промисловому виробництві, його фінансовий стан, конкурентоздатність на ринку.

Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних фондів і виробничих підприємств. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства, а з іншого, - дозволяють збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої ваги амортизації та витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищувати фондівіддачу і прибутковість.

Основні фонди є необхідним чинником будь-якого виробництва. Їх стан та ефективне використання впливає на кінцеві підсумки господарської діяльності підприємства.

Особливе значення для підприємств має збільшення активної частини основних фондів, що бере участь у створенні продукції. Аналізуючи склад і структуру основних фондів появляється можливість визначити вплив кожної з груп на фондівіддачу, яка безпосередньо впливає на обсяги виробництва продукції.

Для ефективного функціонування підприємства, необхідна наявність визначених устаткувань, транспорту, будівель і т.п. Основні виробничі фонди, що складаються з будинків, споруджень, машин, устаткування й інших засобів праці, що беруть участь у процесі виробництва, є самою головною основою діяльності фірми. Без їхньої наявності навряд чи змогло б підприємство розпочати свою діяльність.

Актуальність теми полягає в тому, що основні виробничі фонди є найважливішою частиною виробничого потенціалу підприємства. Наявність, склад, технічний стан і рівень використання основних виробничих фондів є важливими факторами економічного розвитку та фінансового стану підприємства. Вартість основних засобів складає майже 60% від всього початкового інвестиційного капіталу, що спрямовується на відкриття фірми чи підприємства.

Для більш ефективного зростання обсягу виробництва необхідно постійно вдосконалювати структуру основних фондів. При цьому темпи зростання обсягів основних фондів повинні бути нижче темпів зростання обсягів продукції. Це впливає з того, що оновлення і розширення фондів відбувається за рахунок більш продуктивної техніки і зниження собівартості продукції.

Мета даної роботи полягає в дослідженні складбу, структури і аналізу показників ефективності використання основних фондів підприємства.

Основні завдання кваліфікаційної роботи:

- ✓ розглянути економічні засади основних виробничих фондів підприємства;
- ✓ проаналізувати структуру основних фондів підприємства;
- ✓ оцінити показники ефективності використання основних фондів на підприємстві Держ НДІХП;
- ✓ запропонувати напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства.

Методологічною основою кваліфікаційної роботи застосовується нормативна, законодавча, спеціальна література з питань обліку основних засобів, статистичні щорічники України і т.д.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ

1.1 Економічна сутність та класифікація основних фондів підприємства

Основні засоби формують матеріально-технічну базу підприємства. Від правильного та раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку — забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці. Розвиток цього напрямку економіки залежить від своєчасного отримання надійної, достовірної, прозорої та повної обліково-економічної інформації. У зв'язку з цим, зростає роль і значення обліку основних засобів як найважливішої функції управління підприємством [5].

Необхідність введення поняття «основні засоби» в практику обліку викликана наступними причинами:

- застосуванням в обліку методу подвійного запису, за допомогою якого господарські засоби знаходять у балансі двостороннє відображення. В активі балансу вони відображаються з боку матеріального їх складу і називаються основними засобами; в пасиві — з боку джерел їх формування, тобто частини статутного, додаткового й іншого капіталу;
- на відміну від основного капіталу основні засоби відображають не лише вартісну суть засобів праці, але і їх споживче призначення. Категорія основних засобів запозичала від категорії основних фондів вартісну сутність, а від засобів праці — споживчу сутність. Тим самим таке з'єднання дає можливість господарській практиці забезпечити єдність вартісного обліку і споживчого аспекту руху і використання засобів праці [9].

Для виробництва певного виду продукції необхідна наявність і взаємодія трьох елементів: засобів праці, предметів праці і живої праці.

Засоби праці і предмети праці складають засоби виробництва, що, беручи участь у виробничому процесі в натуральній і вартісній формі, в сукупності складають речовинний зміст виробничих фондів. Залежно від специфіки

характеру, участі у виробничому процесі і засобу обороту виробничі фонди поділяються на основні та оборотні (рис. 1.1) [10].

Термін «фонди» походить від латинського і дослівно означає «основа». Це дійсно фундамент продуктивної діяльності підприємства, оскільки виробниче підприємство не може діяти, не маючи засобів виробництва.

Основні фонди — це засоби праці, які мають вартість, функціонують у виробничому процесі тривалий час, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, а свою вартість переносять на вартість готової продукції поступово, шляхом амортизаційних відрахувань [1].

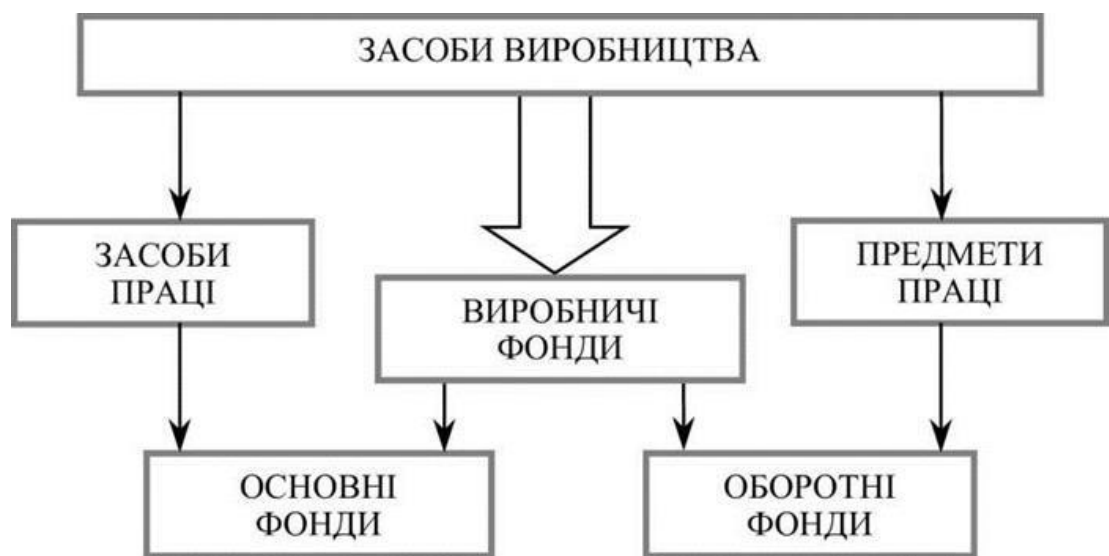

Рисунок 1.1 Структура основних фондів

Оборотні фонди — це частина виробничих фондів у вигляді певної сукупності предметів праці, елементи яких цілком споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість продукції (робіт, послуг), що виробляється [11].

Основні фонди діляться на виробничі та невиробничі. *Основні виробничі фонди* функціонують у сфері матеріального виробництва підприємства. *Основні невиробничі фонди* не приймають безпосередньої участі в процесі виробництва, задовольняючи соціальні потреби працівників підприємства: житловий фонд,

будинки відпочинку, медичні заклади, заклади громадського харчування та ін. [13].

У промисловості залежно від сфери функціонування основні виробничі фонди поділяються на промислово-виробничі та непромислово-виробничі.

До *промислово-виробничих фондів* належать засоби праці підприємства, призначені для виробництва промислової продукції. *Непромислово-виробничі фонди* — це засоби праці непромислових підприємств (підприємства сільськогосподарського призначення, ремонтно-будівельні ділянки, транспортні цехи та ін.) [12].

За належністю основні виробничі фонди розподіляються на власні і залучені. Власні основні фонди — це фонди, що знаходяться на балансі підприємства. Залучені — взяті в тимчасове користування в іншій організації на умовах оренди або надання послуг.

За ознакою використання основні фонди поділяють на діючі, до яких належать засоби праці, що функціонують у процесі виробництва як в основному, так і в підсобному, і недіючі, під якими розуміють фонди, які перебувають на стадії вибуття у зв'язку з їхнім зносом, на консервації або в запасі [14].

Для бухгалтерського обліку основні засоби діляються, відповідно до положення (стандарту) 7 «Основні засоби», на 9 груп:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель;
- будинки, споруди та передавальні пристрої;
- машини та обладнання;
- інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- транспортні засоби;
- робоча і продуктивна худоба;
- багаторічні насадження;
- інші основні фонди [8].

У промисловості основні фонди класифікують наступним чином (рис. 1.2).

Згідно з наведеною класифікацією та роллю, що грають основні фонди в процесі виробництва, розрізняють активну і пасивну частини основних фондів.

До *активної частини* відносять основні фонди, що беруть безпосередню участь у процесі виробництва. Це машини та устаткування, інструменти, приладдя та пристрої для вимірювання тощо. До *пасивної частини* (будівлі, споруди) відносять основні фонди, що забезпечують нормальне функціонування виробничого процесу, створюють умови для нього [15].

При визначенні амортизації фондів беруть до уваги розподіл фондів на 4 групи [16]:

- будинки, споруди, передавальні пристрої;
- автомобільний транспорт та вузли до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, інше офісне обладнання;
- будь-які інші фонди, не включені до груп 1, 2, 4;
- електронно-обчислювальні машини, машини для автоматичного оброблення інформації, їхнє програмне забезпечення, засоби зчитування та друку інформації, стільникові телефони, мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів.

Співвідношення різних груп основних фондів у загальній їх вартості становить виробничу структуру основних фондів. Прогресивною є така структура основних фондів, де активна частина основних фондів зростає [19].

Фактори, які впливають на виробничу структуру основних фондів:

- виробничі та матеріально-технічні особливості галузі;
- форми суспільної організації виробництва;
- форми відтворення основних фондів;
- технічний рівень виробництва;
- рівень організації будівельних робіт;
- розміщення підприємства.

Рисунок 1.2 Видова класифікація основних фондів

Для покращення виробничої структури основних фондів можливе впровадження таких заходів: оновлення та модернізація устаткування; механізація та автоматизація виробництва; вірна розробка проектів будівництва та високоякісне виконання планів будівництва підприємств; ліквідація обладнання, що не використовується та встановлення обладнання, що забезпечить ефективніші пропорції між його окремими групами [17].

Галузева структура основних фондів характеризується співвідношенням величини основних фондів різних галузей до їх загальної вартості.

Вікова структура основних фондів — це відношення різних вікових груп основних фондів до їх згальної вартості [20].

Отже, необхідною умовою раціональної організації обліку основних засобів є їх класифікація. Її орієнтація на загальних для усіх галузей національної економіки ознаках — визначенні різних груп осовних засобів та

їх об'єднання по спільних функціях у виробничому процесі має домінуюче значення для організації бухгалтерського обліку. Завдяки цьому основні засоби ділять на групи, що підлягають обліку та контролю на бухгалтерських рахунках. Також забезпечується єдність групування по видах об'єктів у всіх галузях економіки, що дозволяє досягти співставлення облікових показників різних підприємств. Для забезпечення своєчасного та правильного обліку основних засобів та контролю за їх збереженням і використанням на підприємстві має бути розроблена економічно обґрунтована класифікація основних засобів за наступними ознаками: натурально-речовим складом, функціональним призначенням, використанням, належністю, за відношенням до галузі народного господарства. Розглянуті сутність та класифікація основних засобів дають змогу оптимізувати їхню структуру — забезпечити ефективне їх використання, сприяти покращенню стану сучасного виробництва [18].

1.2 Джерела формування та відтворення основних засобів

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення даної проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Фінансування процесу формування основних засобів може здійснюватися за рахунок наступних основних джерел:

- коштів засновників, передаєх у момент створення фірми або вже в процесі її функціонування;
- власних ресурсів підприємства, створених у процесі його статутної діяльності;
- коштів, отриманих підприємством на позиквій основі у формі цільових банківських позик;
- асигнувань з бюджетів різних рівнів і позабюджетних фондів [23].

Крім зазначених, в сучасних умовах широко застосовуються такий метод формування основних засобів фірми, як оренда (застосовується в основному для отримання виробничих і інших площ) та її різновид — лізинг (задовольняє

потреби, а саме у технологічному обладнанні і дорогих транспортних засобах) [6].

Джерела фінансування відтворення основних засобів поділяються на: власні та залучені.

Власні джерела основних засобів фірми: амортизація; знос нематеріальних активів; прибуток, що залишається в розпорядженні фірми.

Залучені джерела основних засобів: кредити банків; позикові кошти інших підприємств і організацій; грошові кошти, одержувані від емісії цінних паперів; грошові кошти, що поступають у порядку перерозподілу з централізованих інвестиційних фондів концернів та інших об'єднань; асигнування з бюджетів будь - яких рівнів, які надаються на поворотній та безповоротній основі; кошти іноземних інвесторів [32].

Достатність джерел коштів для відтворення основних засобів має вирішальне значення для фінансового стану фірми.

Відтворення основних виробничих засобів — це процес безперервного їх поновлення. Розрізняють просте та розширене відтворення.

Просте відтворення основних засобів здійснюється в тому самому обсязі, коли відбувається заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто тоді, коли постійно відновлюється попередня виробнича потужність.

Розширене відтворення передбачає кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів або придбання нових основних засобів, що забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування [34].

Процес відтворення основних виробничих засобів характеризується за наступними ознаками:

- основні виробничі засоби поступово переносять свою вартість на вартість виробленої продукцію;
- у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;

- нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готву продукцію;

- основні виробничі засоби оновлюються в натуральній формі протягом певного часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

У процесі господарської діяльності кругообіг основних виробничих засобів проходить три стадії [33].

На першій стадії відбувається продуктивне використання основних виробничих засобів та нарахування амортизаційних відрахувань. На даній стадії основні виробничі засоби в процесі експлуатації зношуються й нараховується сума зносу. Вона є причиною для списання суми амортизаційних відрахувань на витрати після завершення процесу виробництва. На першій стадії кругообігу основних виробничих засобів втрачається споживна вартість засобів праці, їхня вартість переноситься на вартість готової продукції.

На другій стадії відбувається перетворення частини основних виробничих засобів, що перебували в продуктивній формі, на грошові кошти через нарахування амортизаційних відрахувань.

На третій стадії в процесі виробництва відбувається поновлення споживної вартості частини основних виробничих засобів. Це поновлення відбувається за допомогою заміною зношених основних виробничих засобів на нові за рахунок нарахованого зносу основних засобів.

Необхідність оновлення основних виробничих засобів за ринкових відносин визначається передовсім конкуренцією товаровиробників. Саме конкуренція спонукує підприємства здійснювати прискорене списання основних виробничих засобів з метою нагромадження фінансових ресурсів для наступного вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів [35].

РОЗДІЛ 2 ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ

2.1 Показники використання, технічного стану і руху основних фондів

В сучасних умовах функціонування підприємств ґрунтового значення набуває поліпшення використання виробничого потенціалу. Для визначення резервів поліпшення використання основних виробничих фондів і удосконалення планування капітальних вкладень необхідно провести аналіз показників, що характеризують рівень використання засобів праці на підприємстві.

При аналізі ефективності основних виробничих фондів підприємства розрізняють наступні дві групи показників:

- 1) узагальнюючі;
- 2) конкретні [1].

До *узагальнюючих показників* ефективності використання основних виробничих фондів відносять:

- фондівіддачу;
- фондомісткість;
- фондоозброєність праці;
- рентабельність основних фондів;
- коефіцієнт введення основних виробничих фондів;
- коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів [36].

Фондовіддача — це відношення обсягу виробленої продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів.

$$\Phi_v = \frac{ВП}{ОЗ}, \quad (2.1)$$

де Φ_v — фондівіддача;

$ВП$ — обсягу виробленої продукції (робіт, послуг) підприємства за рік;

$\overline{OЗ}$ — середньорічна вартість основних фондів підприємства, грн.

Середньорічна вартість основних фондів розраховується за формулою 2.2:

$$\overline{OЗ} = OЗ_{n.p.} + \frac{OЗ_{ев} \cdot t_1}{12} - \frac{OЗ_{виб} \cdot t_2}{12}, \quad (2.2)$$

де t_1 — кількість повних місяців з моменту введення основних засобів до кінця року;

t_2 — кількість повних місяців з моменту вибуття основних засобів до кінця року.

Фондомісткість продукції — це відношення середньорічної вартості основних засобів до обсягу продукції:

$$\Phi_m = \frac{\overline{OЗ}}{ВП}, \quad (2.3)$$

де Φ_m — фондомісткість [38].

Фондоозбросність праці — це відношення середньорічної вартості основних засобів до середньорічної чисельності промислово-виробничого персоналу підприємства чи його складових:

$$\Phi_{озбр} = \frac{\overline{OЗ}}{Ч_{веп}}, \quad (2.4)$$

де $Ч_{веп}$ — середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства.

Рентабельність основних засобів — це відношення балансового прибутку підприємства до середньорічної балансової вартості основних засобів:

$$R_{оз} = \frac{\Pi}{\overline{OЗ}} \cdot 100, \quad (2.5)$$

де Π — річний прибуток підприємства [37].

Коефіцієнт введення основних виробничих фондів у виробництво (коефіцієнт оновлення) — показує, на яку суму було введено фондів порівняно з їх вартістю на кінець підзвітного періоду:

$$K_{\text{вв}} = \frac{OZ_{\text{вв}}}{OZ_{\text{к.р.}}}, \quad (2.6)$$

де $K_{\text{вв}}$ — коефіцієнт введення основних виробничих фондів у виробництво (коефіцієнт оновлення);

$OZ_{\text{вв}}$ — обсяг введених в експлуатацію основних засобів;

$OZ_{\text{к.р.}}$ — первісна (відновна) вартість основних засобів на кінець року [39].

Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів з виробництва — показує, на яку суму були вилучені фонди порівняно з їх вартістю на початок підзвітного періоду. Він розраховується за формулою 2.7:

$$K_{\text{виб}} = \frac{OZ_{\text{виб}}}{OZ_{\text{н.р.}}}, \quad (2.7)$$

де $K_{\text{виб}}$ — коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів з виробництва;

$OZ_{\text{виб}}$ — обсяг вибулих з підприємства основних засобів;

$OZ_{\text{н.р.}}$ — первісна (відновна) вартість основних засобів на початок року.

До конкретних показників ефективності використання основних виробничих фондів належать:

- коефіцієнт інтенсивного використання обладнання;
- коефіцієнт екстенсивного використання обладнання;
- коефіцієнт інтегрального використання обладнання;
- коефіцієнт використання виробничої потужності;
- коефіцієнт змінності роботи устаткування;

- напруженість використання устаткування;
- напруженість використання виробничих площ [38].

Коефіцієнт інтенсивного використання устаткування ($K_{\text{інт}}$) — характеризує ефективність використання добової годинної потужності устаткування:

$$K_{\text{інт}} = \frac{q}{p}, \quad (2.8)$$

де q — кількість виробленої продукції за годину;
 p — годинна потужність устаткування [42].

Коефіцієнт екстенсивного використання устаткування ($K_{\text{екст}}$) — відображає ефективність використання робочого часу устаткування:

$$K_{\text{екст}} = \frac{T_{\text{ф}}}{T_{\text{план}}}, \quad (2.9)$$

де $T_{\text{ф}}$ — фактичний час використання устаткування за добу;
 $T_{\text{пл}}$ — плановий добовий фонд роботи устаткування.

Інтегральний коефіцієнт використання устаткування ($K_{\text{інтегр}}$) — показує ефективність використання устаткування за добу:

$$K_{\text{інтегр}} = K_{\text{інт}} \cdot K_{\text{екст}}, \quad (2.10)$$

Перший комплексний (інтегральний) показник ефективності використання основних фондів (ΦE) показує умовний середній економічний ефект у виді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню витрат, які вкладені в основні засоби. Його розраховують шляхом витягнення кореня квадратного з добутку показників фондівіддачі (ΦB) і рентабельності (ΦP) за формулою:

$$\Phi E' = \sqrt{\Phi B \cdot \Phi P} \quad (2.11)$$

Для розрахунку другого інтегрального показника ефективності використання основних засобів ($\Phi E''$) використовують формулу 2.12:

$$\Phi E'' = \sqrt{\Phi B \cdot \Phi P \cdot \Phi T} \quad (2.12)$$

де ΦE – інтегральний показник ефективності використання основних фондів;

ΦT – рівень ефективності використання основних фондів для здійснення трудової діяльності, що розраховується як відношення продуктивності праці до середньорічної вартості основних фондів.

Коефіцієнт використання виробничої потужності — характеризує ступінь завантаження виробничих потужностей підприємства, ефективність використання активної частини основних засобів і має наближатись до 1 або 100% [44].

$$K_{в.н.} = \frac{Q}{M}, \quad (2.13)$$

де Q — річний обсяг продукції в натуральних одиницях;

M — середньорічна потужність підприємства.

Коефіцієнт змінності роботи устаткування — показує, як використовується парк наявного на підприємстві обладнання протягом доби, він розраховується як відношення загальної кількості відпрацьованих машинозмін всіма одиницями обладнання до кількості працюючих одиниць обладнання в максимально завантаженому зміні:

$$K_{зм} = \frac{\sum \text{машинозмін}}{N}, \quad (2.14)$$

де $\sum_{\text{машинозмін}}$ — сума машинозмін, відпрацьована за добу всім устаткуванням;

N — загальна кількість устаткування.

Напруженість використання устаткування (μY) — характеризує, яку кількість продукції в натуральному відтворенні можна виготовити на одиниці виробничого обладнання, він розраховується як відношення загальної кількості виготовленої за підзвітний період продукції в натуральному вираженні до парку виробничого обладнання на підприємстві, тобто за формулою (2.15):

$$\mu Y = \frac{Q}{N}, \quad (2.15)$$

де Q — загальна кількість виготовленої за підзвітний період продукції;

N — парк виробничого обладнання на підприємстві [8].

Напруженість використання виробничих площ ($\mu ПЛ$) показує, яку кількість продукції в натуральному відтворенні можна виготовити на одиниці загальної або виробничої площі, він розраховується як відношення загальної кількості виготовленої за підзвітний період продукції до виробничої (загальної) площі на підприємстві, тобто за формулою (2.16):

$$\mu ПЛ = \frac{Q}{S}, \quad (2.16)$$

де S — виробнича (загальна) площа на підприємстві [9].

Кожен з цих показників дає поняття про те, чи використовуються основні фонди максимально в плані робочого часу та продуктивності. Це дає нам змогу оцінити наскільки оптимально ми використовуємо виробничі фонди, тому що підвищення ефективності використання основних виробничих фондів є дуже важливим нюансом діяльності підприємства, оскільки безпосередньо впливає на ріст прибутку.

2.2 Облік та оцінювання основних фондів

Для планування відтворення основних фондів, визначення розмірів амортизації, аналізу ефективності їхнього використання велике значення мають правильне врахування і вірогідна оцінка вартості основних фондів. Облік основних фондів відбувається в натуральній і вартісній формі [41].

Облік у натуральній формі необхідний для оцінювання матеріального складу фондів, структури і технічного рівня фондів, розрахунку виробничих потужностей підприємства і його підрозділів, визначення зносу фондів і планування капіталовкладень. У зв'язку з цим складаються паспорти підприємств, у яких містяться всі необхідні дані про натуральний склад фондів, їхні технічні характеристики. Облік у вартісній формі необхідний для зведеного обліку фондів, для розрахунку амортизації, оцінки фондівіддачі й інших показників ефективності використання основних фондів [12].

Важливою для об'єктивної оцінки фондів є їх правильна вартісна оцінка. Під оцінкою основних фондів підприємства слід розуміти грошове вираження їхньої вартості. Існує декілька видів оцінки основних фондів: *залежно від моменту проведення оцінки* — за первісною, відновною чи справедливою (реальною) вартістю; *залежно від стану основних фондів* — за повною або залишковою вартістю.

Первісна вартість — це фактична вартість основних фондів на момент їх придбання і взяття на баланс. Первісна вартість відображає фактичну собівартість основних фондів у сумі грошових коштів, витрачених на придбання (створення основних фондів) [10].

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Первісна вартість основних фондів» включає:

- суми, що сплачуються постачальникам засобів праці (це фактично ціна придбання основних фондів);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкти основних фондів;

- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкти основних фондів);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних фондів;
- витрати на встановлення, монтаж, налагодження основних фондів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних фондів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Відновна вартість — це вартість відтворення основних фондів за сучасних умов виробництва. Вона враховує ті самі витрати, що й первісна вартість, але за теперішніми цінами. Тобто це сума коштів (їхніх еквівалентів) або інших форм компенсації, яку необхідно було б витратити на придбання (або створення) такого самого засобу праці на дату складання звітності. Такий вид оцінки вартості дозволяє визначити реальну вартість засобів праці з урахуванням сучасних умов суспільного виробництва, зростання технічного рівня і підвищення продуктивності праці при їхньому відтворенні. Оцінка основних виробничих фондів за відновною вартістю дасть можливість отримати порівняльні дані для характеристики обсягів, структури і складу основних виробничих фондів, а також більш точно визначити ефективність їхнього використання. Застосування цього виду оцінки фондів пов'язане з проведенням періодичних переоцінок вартості фондів, що є трудомістким і відносно тривалим процесом [6].

Справедлива (реальна) вартість — це сума, за якою може бути здійснений обмін цього об'єкта в результаті операції між компетентними, обізнаними, зацікавленими та незалежними особами. Справедлива вартість основних фондів визначається також під час їхнього переоцінювання [7].

Повна (первісна та відновна) вартість — це вартість у новому, незношеному стані. За повною первісною вартістю основні фонди враховуються на балансі підприємства протягом усього періоду їхнього функціонування, їх називають балансовою вартістю. Балансова вартість основних фондів при їхньому введенні в експлуатацію тотожна первісній

вартості. У міру зношування їхня балансова вартість (залишкова вартість) визначається як різниця між первісною вартістю і сумою зносу [48].

Залишкова вартість характеризує реальну вартість основних фондів і визначається як різниця між вартістю, за якою об'єкт основних фондів був занесений на баланс підприємства, та сумою зносу, тобто тієї частини вартості основних фондів, яку вони в процесі виробництва перенесли на вартість готової продукції. Залишкова вартість основних фондів на час їхнього вибуття з експлуатації, спричиненого зношенням, називається ліквідаційною вартістю. За цією вартістю підприємство може реалізувати основні фонди, списати, передати на баланс іншому підприємству [25].

Таким чином, в практиці відтворення основних виробничих фондів використовуються як натуральні так і вартісні показники, подекуди основні фонди в процесі відтворення виступають не тільки як носії вартості але і як сукупність певних засобів праці.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА ДЕРЖ НДІХП

3.1 Характеристика та аналіз структури управління підприємства Держ НДІХП

Шосткинський філіал Казанського НДІХП був створений в 1969 році згідно з наказом Міністра машинобудування СРСР № 398 від 20.12.1968 року.

В 1991 році філіал реорганізований в Шосткинський Державний НДІХП. Держ НДІХП підпорядковано Державному концерну «Укроборонпром».

Підприємство Держ НДІХП є головним зі:

- стандартизації вибухових речовин та піротехнічних виробів;
- метрологічної служби підприємств спецхімії.

А також підприємство є базовою організацією з питань: охорони праці, технічної та пожежної безпеки, спецрежиму, авторському нагляду, промислової екології по підприємствах спецхімії.

Науковий потенціал підприємства складає 35%, в т.ч. 5 кандидати технічних наук, 1 доктор технічних наук.

Науково-технічна діяльність Держ НДІХП проводиться за основними напрямками:

- проектування та розробка боєприпасів різного класу і призначення та їх складових частин;
- розробка рецептур, технологій та обладнання по виготовленню промислових вибухових речовин, засобів піротехніки;
- розробка технологій і створення виробництв утилізації боєприпасів та їх складових частин (Державна програма утилізації звичайних видів боєприпасів, непридатних для подальшого зберігання і використання);
- науково-технічне супроводження виробництв спецхімії по забезпеченню охорони праці, зниженню аварійності та виробничого травматизму, охорони навколишнього середовища і вимог спеціального режиму, тобто виконання функцій базової організації з питань охорони праці, техніки

безпеки, пожежої безпеки, спецрежиму, авторському нагляду промислової екології по підприємствах спецхімії;

- розробка технологій та виготовлення обладнання для інших галузей.

Держ НДІХП займається розробкою і створенням нових видів боєприпасів і удосконаленням наявних озброєнь.

За напрямками інституту проводяться роботи за п'ятьма договорами з Міноборони. На стадії завершення знаходяться розробки нових конструкцій бронейно-підкаліберних та артилерійських пострілів.

Виконуються роботи з продовження термінів служби авіаційним набоям.

Підприємство має досвід по створенню виробництв утилізації застарілих видів боєприпасів і виготовлення з цих боєприпасів промислових вибухових речовин для застосування в гірничорудній промисловості.

Ведеться утилізація виробів та розробка нормативної документації з підготовки до утилізації та утилізації звичайних видів боєприпасів.

До міністерства Оборони України надано пропозиції щодо проведення першочергових науково-експериментальних досліджень, які направлені на створення технологій утилізації особливо небезпечних боєприпасів та на розширення обсягів використання в народному господарстві вибухових матеріалів, що вилучаються при їх утилізації.

Інститут може розробляти технології і брати участь в організації і створенні виробництв (заводів) по виробництву димних і піроксилінових порохів до стрілецької зброї й артилерійських систем калібру 20-152 мм.

Основними споживачами науково-технічної продукції Держ НДІХП є Мінпромполітики, Міністерство оборони України, “КБ “Південне”, ХКБМ ім. Морозова, НВК “Прогрес” (м. Ніжин), КБ “Промінь”, АТ “Мотор-Січ”, підприємства спецхімії, підприємства боєприпасної галузі та гірничої промисловості.

Підприємство Держ НДІХП виконує роботи по замовленню зовнішньоторговельних організацій “Укроборонсервіс”, “Укрспецекспорт”,

“Укрінмаш”, “Прогрес” (м. Київ), а також корпорації “Таско” і “Співдружність”, здійснює супроводження на підприємствах спецхімії.

Співвиконавцями Держ НДІХП є підприємства, інститути та конструкторські бюро Мінпромполітики і Національної академії наук України.

Структура управління інституту

На підприємстві діє лінійно-функціональна організаційна структура управління, яка наведена в додатку Г рис. Г.1. Вона ґрунтується на розподілі повноважень і відповідальності по функціях управління й прийняття рішень по вертикалі.

Дана структура дає можливість організувати управління за лінійною схемою, а функціональні відділи апарата управління підприємства тільки допомагають лінійним керівникам вирішувати управлінські завдання. При цьому лінійні керівники не підрядні керівникам функціональних відділів апарата управління.

Управління інститутом здійснюється його керівником — директором інституту.

В інституті три заступники директора, заступника директора з економіки, головний інженер, заступник директора по кадрам і режиму.

У підпорядкуванні заступника директора з економіки та головного інженера перебувають:

- виробничі підрозділи, що займаються в рамках проведення науково-дослідних конструкторських робіт, виготовленням спеціального устаткування й оснащенням, спеціальних виробів і проведенням їхніх випробувань;
- відділ економіки та договірний відділ;
- випробувальні станції та дослідна майстерня;
- відділ метрології, відділ технічної документації;
- ремонтно-будівельні дільниці та транспортна дільниця.

У підпорядкуванні заступника директора по кадрам і режиму, по комерційних питаннях, перебувають функціональні й обслуговуючі підрозділи, що забезпечують науково-виробничу й господарську діяльність інституту.

Безпосередньо в підпорядкуванні директора перебувають функціональні підрозділи керування, що забезпечують фінансово-економічну й науково-технічну діяльність інституту.

Головному бухгалтеру підпорядкований фінансово-бухгалтерський відділ, відділ праці та заробітної плати.

Така структура управління завдяки своїй ієрархічності забезпечує швидку реалізацію управлінських рішень, сприяє спеціалізації й підвищенню ефективності роботи функціональних служб, уможливорює необхідний маневр ресурсами. Вона є доцільною при постійному асортименті продукції й незначних еволюційних змінах технології її виготовлення.

3.2 Показники ефективності використання основних виробничих фондів підприємства Держ НДІХП

Основні виробничі фонди підприємств піддаються фізичному та моральному зносу, старіють, у результаті чого знижуються їх експлуатаційні можливості. Стан та використання основних виробничих фондів є важливою умовою, фактором забезпечення нормальних умов процесу виробництва та підвищення його ефективності. Тому на підприємствах важливе значення має як систематичне оцінювання стану основних фондів, так і аналіз ефективності їх використання.

Для визначення стану основних виробничих фондів та ефективності їх використання можуть застосовуватися показники, які характеризують:

- 1) забезпечення підприємства основними виробничими фондами;
- 2) стан основних фондів;
- 3) ефективність використання основних виробничих фондів підприємства.

Проаналізуємо обсяг, структуру та динаміку основних виробничих фондів підприємства Держ НДІХП за початковою вартістю (див. Додаток А табл. А.1).

Таблиця 3.1

Аналіз обсягу та динаміки основних фондів підприємства Держ НДІХП
за 2016-2018 рр.

Показник	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Абсолютне відхилення (+,-) 2018 р. до 2016 р.	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
Загальна сума основних фондів у т.ч.	13945	100,00	16091	100,00	18560	100,00	4615	0,00
1) будівлі, споруди, передавальні споруди	6425	46,07	6817	42,37	7690	41,43	1265	-4,64
2) машини та обладнання	5238	37,56	6345	39,43	7083	38,16	1845	0,60
3) транспортні засоби	1707	12,24	2408	14,96	3267	17,60	1560	5,36
4) інструменти, прилади, інвентар (меблі)	326	2,34	311	1,93	328	1,77	2	-0,57
5) інші основні засоби	43	0,31	40	0,25	40	0,22	0	-0,02
б) малоцінні необоротні матеріальні активи	206	1,48	170	1,06	152	0,82	-54	-0,66

Аналіз розрахунків наведених в таблиці 3.1 показує, що загальний обсяг основних фондів на підприємстві Держ НДІХП за 2016-2018 рр. зріс на 4615 тис. грн., що відбулося переважно за рахунок збільшення таких складових, як: будівлі, споруди, передавальні споруди на 1265 тис. грн., машини та обладнання на 1845 тис. грн., транспортні засоби на 1560 тис. грн., інструменти, прилади, інвентар (меблі) на 20 тис. грн. Проте, поряд із збільшенням цих складових відбулося зменшення малоцінних необоротних матеріальних активів на 54 тис. грн.

Проаналізуємо ефективність використання основних виробничих фондів на основі показників (Додаток Б табл. Б.1.), які наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок показників ефективності використання основних фондів
підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показник	2016 р.	2017р.	2018р.	Абсолютне відхил. (+, -)		Відносне відхилення, %	
				2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.	2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.
1	3	4	5	6	7	8	9
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	35038	34132	39675	-906	5543	97,41	116,24
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	170	21	21	-149	0	12,35	100,00
3. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	13417	15018	17326	1601	2308	111,93	115,37
4. Середньооблікова чисельність робітників, чол.	340	335	335	-5	0	98,53	100,0
5. Фондовіддача, шт./грн.	2,61	2,27	2,29	-0,34	0,02	87,03	100,76
6. Фондомісткість, грн./од.	0,38	0,44	0,44	0,06	0	100,0	115,80
7. Фондоозброєність, грн./чол.	39	45	52	6	7	115,55	133,33
8. Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	1,27	0,14	0,12	-1,13	-0,02	11,04	86,68
9. Продуктивність праці, грн.	4,67	4,58	5,33	-0,09	0,74	98,07	116,24
10. Рівень ефективності використання ОФ, %	0,00006	0,00003	0,00003	-0,00003	0,00	52,57	100,76
11. Перший інтегральний показник ефективності використання ОФ, грн.	0,182	0,018	0,052	-0,164	0,035	9,79	28,79
12. Другий інтегральний показник ефективності використання ОФ, грн.	0,0139	0,0031	0,0029	-0,0107	-0,0002	93,61	21,04
13. Коефіцієнт змінності роботи устаткування	1,85	1,93	1,97	0,08	0,04	104,32	102,07

Розрахуємо фондівдачу основних виробничих фондів (Φ_v) за допомогою формули 2.1:

$$\Phi_v(2016) = \frac{35038}{13417} = 2,61 \text{ шт./грн.}$$

$$\Phi_v(2017) = \frac{34132}{15018} = 2,27 \text{ шт./грн.}$$

$$\Phi_v(2018) = \frac{39675}{17326} = 2,29 \text{ шт./грн.}$$

Розрахуємо фондомісткість основних виробничих фондів (Φ_m) за формулою 2.3:

$$\Phi_M(2016) = \frac{13417}{35038} = 0,38 \text{ грн./од.}$$

$$\Phi_M(2017) = \frac{15018}{34132} = 0,44 \text{ грн./од.}$$

$$\Phi_M(2018) = \frac{17326}{39675} = 0,44 \text{ грн./од.}$$

Розрахуємо фондоозброєність основних виробничих фондів ($\Phi_{озбр}$) за формулою 2.4:

$$\Phi_{озбр}(2016) = \frac{13417}{340} = 39 \text{ грн./чол.}$$

$$\Phi_{озбр}(2017) = \frac{15018}{335} = 45 \text{ грн./чол.}$$

$$\Phi_{озбр}(2018) = \frac{17326}{335} = 52 \text{ грн./чол.}$$

Розрахуємо рентабельність основних засобів ($R_{оз}$) за допомогою формули 2.5:

$$R_{оз}(2016) = \frac{170}{13417} \cdot 100 = 1,27\%$$

$$R_{оз}(2017) = \frac{21}{15018} \cdot 100 = 0,14\%$$

$$R_{оз}(2018) = \frac{21}{17326} \cdot 100 = 0,12\%$$

Розрахуємо продуктивність праці основних фондів ($ПП$):

$$ПП(2016) = \frac{\frac{35038}{750} \cdot 100}{1000} = 4,67 \text{ грн.}$$

$$ПП(2017) = \frac{\frac{34132}{745} \cdot 100}{1000} = 4,58 \text{ грн.}$$

$$ПП(2018) = \frac{\frac{39675}{745} \cdot 100}{1000} = 5,33 \text{ грн.}$$

Визначимо рівень ефективності використання основних фондів підприємства (R_{ef}):

$$R_{ef}(2016) = \frac{\frac{4,67}{13417} \cdot 100}{1000} = 0,00006\%$$

$$R_{ef}(2017) = \frac{4,58}{15018} \cdot 100 = 0,00003\%$$

$$R_{ef}(2018) = \frac{5,33}{17326} \cdot 100 = 0,00003\%$$

Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів розрахуємо за формулою 2.11:

$$I_1(2016) = \frac{\sqrt{2,61 \cdot 1,27}}{100} = 0,182 \text{ грн.}$$

$$I_1(2017) = \frac{\sqrt{2,27 \cdot 0,14}}{100} = 0,018 \text{ грн.}$$

$$I_1(2018) = \frac{\sqrt{2,29 \cdot 0,12}}{100} = 0,052 \text{ грн.}$$

Другий інтегральний показник ефективності використання основних засобів за формулою 2.12:

$$I_2(2016) = \sqrt{\frac{2,61 \cdot 1,27 \cdot 0,00006}{100 \cdot 100}} = 0,0139 \text{ грн.}$$

$$I_2(2017) = \sqrt{\frac{2,27 \cdot 0,14 \cdot 0,00003}{100 \cdot 100}} = 0,0031 \text{ грн.}$$

$$I_2(2018) = \sqrt{\frac{2,29 \cdot 0,12 \cdot 0,00003}{100 \cdot 100}} = 0,0029 \text{ грн.}$$

Розрахуємо коефіцієнт змінності устаткування за формулою 2.14, враховуючи що робота на підприємстві ведеться у 3 зміни:

$$K_{зм}(2016) = \frac{32 \cdot 1 + 46 \cdot 2 + 18 \cdot 3}{32 + 46 + 18} = 1,85$$

$$K_{зм}(2017) = \frac{39 \cdot 1 + 52 \cdot 2 + 31 \cdot 3}{39 + 52 + 31} = 1,93$$

$$K_{зм}(2018) = \frac{21 \cdot 1 + 35 \cdot 2 + 19 \cdot 3}{21 + 35 + 19} = 1,97$$

За аналізований період фондвіддача основних засобів знизилася на 0,32 грн., фондомісткість основних фондів у 2018 році в порівнянні з 2016 роком збільшилась на 0,06 грн., а фондоозброєність зросла на 13 грн. Рентабельність основних засобів є досить низькою та в кожному наступному періоді

знижується, а саме з 2016 по 2018 рік вона зменшилась з 1,27 до 0,12%, тобто на 97,72%.

Значення інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів. З трьох періодів відносно кращі показники використання основних засобів були у 2016 році, де перший інтегральний показник вищий і складає 0,182 грн.

Коефіцієнт змінності роботи устаткування у порівнянні з 2016 роком збільшився на 0,12, що свідчить про модернізацію та оновлення техніки та технології, удосконалення системи управління, підвищення кваліфікації робітників.

Зазначимо, що загалом підприємство має вкрай низькі показники віддачі основних засобів та їх використання за аналізований період погіршились. Про це свідчить зниження другого інтегрального показника величина якого зменшилась з 0,0139 до 0,0029 грн.

Часткові показники характеризують економічну ефективність використання окремих груп і елементів основних фондів. До них належать:

- виручка від реалізації продукції на 1 грн. активної частини основних засобів;
- рентабельність на 1 грн. активної частини основних засобів;
- інтегральний показник ефективності використання активної частини основних засобів.

Індекс інтегрального показника характеризує збільшення або зменшення інтегральної ефективності використання активної частини основних засобів за звітний рік у порівнянні з попереднім (базовим) періодом. Зіставлення індексів фондівіддачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних засобів, розрахованих до вартості активної частини основних засобів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондівіддачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини.

Для забезпечення відтворення основних виробничих фондів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання (Додаток В табл. В.1), що є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства.

Таблиця 3.3

Аналіз стану та ефективності використання основних фондів підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показник	2016 р.	2017р.	2018 р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2018р. від 2017р.	2018р. від 2016р.
1. Наявність ОФ на початок року, тис. грн.	12889	13945	16091	2146	3202
2. Надійшло за рік, тис. грн.	1145	2346	2986	640	1841
3. Вибуло за рік, тис. грн.	93	211	517	306	424
4. Наявність ОФ на кінець року	13945	16091	18560	2469	4615
5. Коефіцієнт оновлення ОФ	0,08	0,15	0,16	0,02	0,08
6. Коефіцієнт вибуття ОФ	0,01	0,01	0,03	0,01	0,02

Розрахуємо коефіцієнт введення (коефіцієнт оновлення) основних виробничих фондів у виробництво ($K_{\text{вв}}$) за формулою 2.6 :

$$K_{\text{вв}}(2016) = \frac{1145}{13945} = 0,08$$

$$K_{\text{вв}}(2017) = \frac{2346}{16091} = 0,15$$

$$K_{\text{вв}}(2018) = \frac{2986}{18560} = 0,16$$

Розрахуємо коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів з виробництва ($K_{\text{вуб}}$) за формулою 2.7:

$$K_{\text{вуб}}(2016) = \frac{93}{12889} = 0,01$$

$$K_{\text{вуб}}(2017) = \frac{211}{13945} = 0,01$$

$$K_{\text{вуб}}(2018) = \frac{517}{16091} = 0,03$$

Коефіцієнт оновлення за досліджений період є дуже низьким, проте позитивним явищем є його тенденція до зростання, а саме з 0,08 до 0,16, а це

майже в два рази. Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів з виробництва зріс з 0,01 до 0,03.

Головна причина зниження фондівіддачі – неефективне використання основних фондів (простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності, наявність невстановленого обладнання і тощо). Для аналізу впливу факторів використовуємо додаток Б табл. Б.1.

Таблиця 3.4

Аналіз фондівіддачі підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2017р. від 2018р.	2018р. від 2017р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	35038	34132	39675	-906	5543
2. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	13417	15018	17326	1601	2308
3. Фондовіддача ,шт./ грн.	2,61	2,27	2,29	-0,34	0,02
4. Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн.	5791,5	6714	6714	922,5	0
5. Фондовіддача активної частини основних фондів, шт./грн.	6,05	5,08	5,91	-0,97	0,83
6. Питома вага активної частини основних фондів у загальній їх вартості	43,17	44,71	38,75	1,54	-5,95

Розрахуємо фондівіддачу активної частини фондів ($\Phi_{в_{ак}}$) за формулою 2.4:

$$\Phi_{в_{ак}}(2016) = \frac{35038}{5791,5} = 6,05 \text{ грн.}$$

$$\Phi_{в_{ак}}(2017) = \frac{34132}{6714} = 5,08 \text{ грн.}$$

$$\Phi_{в_{ак}}(2018) = \frac{39675}{6714} = 5,91 \text{ грн.}$$

Розрахуємо питому вагу активної частини основних фондів у загальній їх вартості ($Y_{ак}$):

$$Y_{ак}(2016) = \frac{5791,5}{13417} \cdot 100\% = 43,17\%$$

$$Y_{ак}(2017) = \frac{6714}{15018} \cdot 100\% = 44,71\%$$

$$Y_{ак}(2018) = \frac{6714}{17326} \cdot 100\% = 38,75\%$$

З таблиці 3.4 видно, що рівень фондівіддачі відносно 2016 р. в наступні періоди зменшився, хоча і не суттєво. Чітка тенденція до зниження спостерігається у фондівіддачі активної частини основних засобів.

Розрахунок впливу факторів можна виконати за допомогою способу ланцюгових підстановок (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розрахунок впливу факторів на фондівіддачу підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Роки	Питома вага активної частини основних засобів	Зміна питомої ваги активної частини основних засобів	Фондо-віддача активної частини ОЗ	Зміна фондівіддачі активної частини ОЗ	Фондо-віддача	Причини відхилення	Розрахунок
2016	43,14	-	6,05	-	2,61	-	
2017	44,71	1,57	5,08	-0,97	2,27	Зміна питомої ваги активної частини ОЗ	2,27-2,61=-0,34
2018	38,75	-5,96	5,91	0,83	2,29		2,29-2,27=0,02

Зниження фондівіддачі підприємства Держ НДІХП в 2017 р. на 0,34 грн. відбулося в наслідок збільшення питомої ваги активної частини на 1,57% і зниження фондівіддачі активної частини на 0,97 грн.

На приріст продукції впливає як збільшення обладнання та основних фондів у цілому, так і ефективність використання основних фондів (фондівіддача). Важливо окремо визначити вплив кожного з цих факторів. Для цього використовуємо метод абсолютних різниць (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розрахунок впливу змін на обсяг продукції підприємства Держ НДІХП за
2016-2018 рр.

Роки	Абсолютне відхилення по середньорічній вартості ОФ	Фондовіддача базисного періоду	Зміна середньої вартості ОФ	Абсолютне відхилення фондовіддачі	Середньорічна вартість ОФ	Зміна фондовіддачі
1	2	3	4	5	6	7
2016	-	-		-	13417	
2017	1601	2,61	4178,61	-0,34	15018	-5106,12
2018	2308	2,27	5239,16	0,02	17326	346,52

Розрахуємо зміну середньої вартості основних фондів за 2017 рік:

$$1601 \cdot 2,31 = 4178,61 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо зміну середньої вартості основних фондів за 2018 рік:

$$2308 \cdot 2,27 = 5239,16 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо зміну фондовіддачі за 2017 рік:

$$-0,34 \cdot 15018 = -5106,12 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо зміну фондовіддачі за 2018 рік:

$$0,02 \cdot 17326 = 346,52 \text{ тис. грн.}$$

З таблиці 3.6 видно, що обсяг реалізації продукції в 2017 р. зменшився на 906 тис. грн., Це відбувається за рахунок збільшення середньорічної вартості основних фондів на 4178,61 тис. грн. і зменшення фондовіддачі на 5106,12 тис. грн. В 2018 році відбулося зростання обсягу реалізації продукції на 5543 тис. грн. за рахунок збільшення середньорічної вартості основних фондів на 5239,16 тис. грн. і збільшення фондовіддачі на 346,52 тис. грн.

Проаналізуємо якісний показник використання основних фондів - коефіцієнт амортизаційної віддачі ($K_{амортвіддачі}$) в динаміці (Додаток В табл. В.2).

Таблиця 3.7

Розрахунок амортизаційної віддачі підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	35038	34132	39675	-906	5543
2. Амортизація, тис. грн.	971	1264	2355	293	1091
3. Коефіцієнт амортизаційної віддачі (1:2)	36,08	27,00	16,85	-9,0813	-10,156

Розрахуємо коефіцієнт амортизаційної віддачі ($K_{амортвіддачі}$) за формулою

3.1:

$$K_{амортвіддачі}(2016) = \frac{35038}{971} = 36,08\%$$

$$K_{амортвіддачі}(2017) = \frac{34132}{1264} = 27,00\%$$

$$K_{амортвіддачі}(2018) = \frac{39675}{2355} = 16,85\%$$

В результаті проведених розрахунків ми бачимо, що коефіцієнт амортизаційної віддачі має тенденцію до зниження з 36,08 до 16,85, тобто більше ніж в два рази. Це свідчить про зниження рівня використання основних фондів, що є негативним явищем в діяльності підприємства Держ НДІХП.

Таблиця 3.8

Розрахунок інтегрального показника оцінки використання активної частини основних фондів підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показник	2016 р	2017р.	2018р.	Абсолютне відхилення (+, -)		Відносне відхилення, %	
				2018р. від 2017р.	2018р. від 2016р	2018р. від 2017р.	2018р. від 2016р.
1	3	4	5	6	7	8	9
1. Виручка від реалізації продукції,	35038	34132	39675	5543	4637	116,24	113,23

тис. грн.							
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	170	21	21	0	-149	100,00	12,35
3. Середньорічна вартість активної частини ОФ тис. грн.	5791,5	6714	6714	0	922,5	100,00	115,93
4. Частка активної частини основних фондів у загальній їх вартості, %	43,17	44,71	38,75	-5,96	-4,41	86,68	89,77
5. Фондовіддача активної частини ОФ, грн.	6,05	5,08	5,91	0,83	-0,14	116,24	97,68
6. Рентабельність активної частини ОФ, %	2,94	0,31	0,31	0,00	-2,62	100,00	10,66
7. Перший інтегральний показник ефективності використання активної частини ОФ, грн.	0,42	0,13	0,14	0,01	-0,29	107,81	32,26

Розрахуємо рентабельність активної частини основних фондів ($P_{ак}$) за формулою 2.5:

$$P_{ак}(2016) = \frac{170}{5791,5} = 2,94\%$$

$$P_{ак}(2017) = \frac{21}{6714} = 0,31\%$$

$$P_{ак}(2018) = \frac{21}{6714} = 0,31\%$$

Розрахуємо інтегральний показник ефективності використання активної частини основних фондів:

$$I_{ак}(2016) = \sqrt{\frac{6,05 \cdot 2,94}{100}} = 0,42 \text{ грн.}$$

$$I_{ак}(2017) = \sqrt{\frac{5,08 \cdot 0,31}{100}} = 0,13 \text{ грн.}$$

$$I_{ак}(2018) = \sqrt{\frac{5,91 \cdot 0,31}{100}} = 0,14 \text{ грн.}$$

Розрахунки свідчать, що використання активної частини основних фондів на підприємстві Держ НДІХП за 2016-2017 рр. погіршилися. На це вказує зниження інтегрального показника на 0,29 грн., або 67,74%. Слід відзначити, що інтегральний показник ефективності використання основних фондів за цей же період також знизився на 71,21%. Тенденція зміни цих показників пояснюється зменшенням розміру фондівіддачі основних фондів і активної їх частини відповідно на 25,8 % і 24,7 %.

Здійснивши розрахунок показників основних виробничих фондів отримуємо наступні результати, які занесені в таблицю 3.9. Таблиця 3.9

Аналіз показників ефективності використання основних фондів
підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показники ефективності використання основних фондів досить суттєво впливають на показники фінансово-господарської діяльності підприємства

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	Абсолютне відхил. (+, -)		Відносне відхилення, %	
				2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.	2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.
1	3	4	5	6	7	8	9
1. Фондовіддача, шт./грн.	2,61	2,27	2,29	-0,34	0,02	87,03	100,76
2. Фондомісткість, грн./од.	0,38	0,44	0,44	0,06	0	100,00	115,8
3. Фондоозброєність, грн./чол.	39	45	52	6	7	115,55	133,33
4. Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	1,27	0,14	0,12	-1,13	-0,02	11,04	86,68
5. Коефіцієнт оновлення ОФ	0,08	0,15	0,16	0,07	0,01	187,5	106,66
6. Коефіцієнт вибуття ОФ	0,01	0,01	0,03	0	0,02	100,00	300,00
7. Перший інтегральний показник ефективності використання ОФ, грн.	0,182	0,018	0,052	-0,164	0,035	9,79	28,79
8. Другий інтегральний показник ефективності використання ОФ, грн.	0,0139	0,0031	0,0029	-0,0107	-0,0002	93,61	21,04
9. Коефіцієнт змінності роботи устаткування	1,85	1,93	1,97	0,08	0,04	104,32	102,07

(табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Вплив факторів, пов'язаних з ефективністю використання основних фондів на показники фінансового-господарської діяльності підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Скоригований показник	Відхилення (+,-)		
					Усього	у т.ч. за рахунок зміни	
						вартості ОФ	ефективності використання
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	35038	34132	39675	41904,3	4637	2407,7	-2229,3
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	170	21	21	175,3	-149	11,7	-154,3
3. Середньорічна вартість ОФ, тис. грн.	13417	15018	17326	17326	922,5	×	×
4. Фондовіддача, грн.	2,61	2,27	2,29	2,61	-0,32	×	×
5. Рентабельність (збитковість) ОФ, %	1,27	0,14	0,12	1,27	-1,15	×	×

Зазначимо, що у 2018 році порівняно з 2016 роком виручка від реалізації продукції на підприємстві скоротилася на 4637 тис. грн. Це зменшення пояснюється, у першу чергу, різким погіршенням ефективності використання основних засобів. За рахунок зниження фондовіддачі основних засобів на 0,32 грн. підприємство втратило можливість отримати 2229,3 тис. грн. виручки.

З метою проведення більш детального аналізу ефективності використання основних засобів та її впливу на показники фінансово-господарської діяльності підприємства розрахуємо вплив окремих факторів на зміну фондовіддачі.

На зниження фондовіддачі у 2018 році на 0,32 грн. вплинули:

- збільшення виручки від реалізації на 4637 тис. грн. збільшило фондовіддачу на 0,34 грн. $[4637 : 13417]$;
- збільшення середньорічної вартості основних засобів на 922,5 тис. грн. зумовило зниження фондовіддачі на 0,67 грн. $[2,29 - (39675 : 13417)]$.

Серед причин зниження фондовіддачі основних фондів слід назвати також випередження темпів зміни вартості основних фондів над темпами зміни виручки від реалізації.

По аналізованому підприємству Держ НДІХП ступінь використання основних засобів становить 1,008 (1,1627:1,1537).

Показники, які одержані при розрахунку впливу факторів на зміну показників ефективності використання основних фондів є умовні. Адже будь-яке зростання основних фондів розглядається як фактор, який знижує фондівіддачу, проте в умовах технічного прогресу ріст основних фондів, особливо їх активної частини є закономірним явищем, тому керівництво повинно прагнути до ефективного його використання.

3.3 Напрямки підвищення ефективності використання основних виробничих фондів

В сучасних умовах господарювання, нестачі фінансових ресурсів, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання, а також враховуючи високий рівень морального й фізичного зносу обладнання підприємств, як ніколи постає проблема найбільш раціонального та ефективного використання їх основних фондів. Основними напрямками підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства є такі:

- Екстенсивний, до якого належить в основному збільшення часу роботи основних виробничих фондів.
- Інтенсивний, до якого належить підвищення віддачі засобів праці на одиницю часу.

Підприємство Держ НДІХП має низький рівень розвитку показників фондівіддачі і рентабельності. Основними причинами зниження фондівіддачі є неефективне використання основних фондів, а саме простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, наявність невстановленого обладнання і тощо. Причинами зниження показника рентабельності може бути ріст витрат на виробництво і реалізацію продукції. Необхідно провести аналіз собівартості, щоб знайти причини даного зниження. Іншою причиною зниження рентабельності може бути падіння загального обсягу продажів. Це

пов'язано з ростом витрат на одиницю продукції. Тобто потрібно провести аналіз ринку, щоб з'ясувати вплив маркетингових факторів.

Основними напрямками підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємством є такі:

1. Установка, монтаж та введення в експлуатацію основних виробничих фондів по можливості одночасно.
2. Збільшення капітальних вкладень в активну частину основних виробничих фондів підприємства.
3. Максимально можливе використання продуктивності та потужності наявного на підприємстві парку обладнання.
4. Максимально можливе використання календарного фонду часу згідно з технічними характеристиками обладнання.
5. Забезпечення належного обслуговування та дотримання необхідних умов експлуатації обладнання.
6. Своєчасне оновлення основних виробничих фондів підприємства.
7. Застосування комбінованого способу організації виробничих процесів на підприємстві.
8. Включення до виробництва незадіяних виробничих фондів.
9. Рівномірне завантаження основних виробничих фондів протягом робочого дня.
10. Підвищення професійно-кваліфікаційного рівня обслуговуючого основні виробничі фонди персоналу.

Однією з головних умов підвищення ефективності відтворювальних процесів є оптимальність термінів експлуатації основних фондів, і передусім активної їх частини, відповідно до первинного технологічного призначення. При цьому як скорочення, так і подовження терміну експлуатації по-різному впливають на ефективність відтворення та використання знарядь праці. Скорочення термінів експлуатації основних фондів, з одного боку, уможлиблює прискорення їх оновлення, зменшення морального старіння, зниження ремонтно-експлуатаційних витрат, а з іншого, — зумовлює зростання

собівартості продукції за рахунок амортизаційних сум, потребує більших за обсягом інвестиційних ресурсів для нарощування виробничих потужностей машинобудування. Подовження періоду функціонування основних фондів дає змогу зменшити обсяг щорічної заміни спрацьованих засобів праці й за рахунок цього спрямовувати більше ресурсів на розширене відтворення, але при цьому знижується загальна продуктивність діючих основних фондів. Саме тому терміни експлуатації машин і устаткування мають бути оптимальними, тобто такими, що забезпечують найменші витрати суспільної праці на їх виготовлення і використання у виробничому процесі протягом усього періоду їх функціонування. Розширити відтворення основних фондів можна за допомогою таких заходів:

- технічного переозброєння діючого підприємства;
- реконструкції виробництва;
- розширення виробничих потужностей підприємства;
- здійснення нового будівництва технологічно завершених виробничих потужностей та підрозділів підприємства.

Однією з головних ознак підвищення рівня ефективного використання основних фондів підприємства Держ НДІХП є збільшення обсягів виробництва продукції. У свою чергу, обсяги виробництва продукції за наявної та незмінної кількості обладнання залежать, по-перше, від ефективності використання фонду робочого часу протягом зміни, доби, місяця тощо, тобто від екстенсивності їх використання; по-друге, від повноти використання можливостей обладнання з погляду його часової, добової, місячної виробничих потужностей.

Щоб використання основних фондів було справді економічно вигідним та ефективним, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а й залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; залучати спеціалістів маркетингового відділу; підвищувати рівень спеціалізації виробництва.

ВИСНОВОК

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства.

В кваліфікаційній роботі були освітлені такі питання, як сутність, класифікація і напрямки використання основних фондів. Також приведені теоретичні і методичні аспекти аналізу показників використання основних фондів.

Основні фонди підприємств формуються шляхом технічного переозброєння, реконструкції, створення нових і капітального ремонту діючих основних фондів.

У процесі створення матеріально-технічної бази виробництва зростає роль інтенсифікації виробництва, що передбачає підвищення ефективності використання основних виробничих фондів. Це зумовлено певними причинами. По-перше, покращення використання основних фондів означає зменшення витрат праці на одиницю продукції. По-друге, інтенсифікація виробництва приводить до економії засобів на нові капіталовкладення, покращенню співвідношення між фондом споживання і фондом накопичення, забезпечує тривалість темпів економічного зростання.

Проаналізувавши показники ефективності використання основних виробничих фондів підприємства Держ НДІХП можна сказати, що загалом підприємство має вкрай низькі показники фондівіддачі основних засобів та їх використання за аналізований період погіршилися. Про це свідчить зниження другого інтегрального показника величина якого зменшилась з 0,0139 до 0,0029 грн. Низький показник рентабельності основних засобів, який в кожному наступному періоді знижується, а саме з 2016 по 2018 рік вона зменшилась з 1,27 до 0,12%, тобто на 97,72%. Також коефіцієнт оновлення за досліджений період є дуже низьким, проте позитивним явищем є його тенденція до зростання майже в два рази.

Для ліквідації цих недоліків, підприємству Держ НДІХП необхідно: збільшити обсяг випуску продукції, знизити витрати на виробництво, зменшити собівартість виготовленої продукції, розширити виробничі потужності підприємства, своєчасно оновлювати основні виробничі фонди підприємства, підвищити кваліфікацію робітників і т. п.

Підвищення ефективності використання основних виробничих фондів на підприємстві є важливим резервом підвищення ефективності діяльності самого виробництва, що полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

Будь-який комплекс заходів щодо поліпшення використання виробничих потужностей і основних фондів підприємства Держ НДІХП, повинний передбачати забезпечення росту обсягів виробництва продукції насамперед за рахунок більш повного й ефективного використання внутрішньогосподарських резервів і шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння знову вводимих у дію потужностей.

Аналіз процесу відтворення виробничого апарату України показує, що в період економічної кризи саме ця сфера виявилася найбільш вразливою. Становлення ринкових відносин суттєво вплинуло на структуру джерел фінансування капітальних вкладень, підвищивши в останні роки частину власних коштів підприємств майже на 70 % . Однак слід враховувати, що в умовах високих темпів інфляції, платіжної кризи, зниження обсягів виробництва і необґрунтованого зростання цін внаслідок монопольного становища товаровиробників реальні можливості реалізації коштів на інвестиційні цілі дуже обмежені.

Таким чином, здійснення комплексу заходів щодо об'єктивної оцінки основних фондів та підвищення фінансових можливостей підприємств для цілей технічного оновлення створить умови для активізації інвестиційної та виробничої діяльності і сприятиме подоланню кризових явищ в економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України " Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні": за станом на 24 жовтня 2013 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1999. – 365 с.
2. Господарський кодекс України 1255-VII : за станом на 13 травня 2014 р. (зі змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2003. – 144 с.
3. Цивільний кодекс України № 1255-VII : за станом на 13 травня 2014 р. (зі змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2003. – 356 с.
4. Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Мінфіну України: за станом на 8 лютого 2014 р. №48 (зі змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1999. – 165 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено Наказом Мінфіну: за станом на 9 грудня 2011 р. №1591 (зі змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1999. – 115 с.
6. Базилевич, А.И. Экономика предприятия: Учебник для бакалавров / А.И. Базилевич - М.: Проспект, 2012. – 640 с.
7. Богиня Д.П. Основи економіки праці / Д.П. Богиня, О.А. Грішнова– К.: Знання-Прес, 2001. – 312 с.
8. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навч. посіб. / І.М. Бойчик– Київ: Атіка, 2002. – 480 с.
9. Борисов, Е. Ф. Основы экономики: Учебное пособие / Е. Ф. Борисов. – М.: Юрайт – Издат, 2009. – 316 с.
10. Бойчук І. М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / І. М. Бойчук, П. С.Харів – Львів, 2000. – 325 с.

11. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. посібник. — 2.вид., доп. / Н. М. Бондар — К. : А.С.К., 2005. — 400 с.
12. Варналій З.С. Основи підприємництва / З.С. Варналій— К.: Знання-Прес, 2002. — 239 с.
13. Васильков В. Г. Організація виробництва: Навч. посібник. / В. Г. Васильков — К.: КНЕУ, 2003. — 524 с.
14. Вачевський М. В. Промисловий маркетинг. Основи теорії та практики. Навчальний посібник / М. В. Вачевський, В. Г. Скотний, О.М. Вачевський - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 256 с.
15. Гриньов А. В. Організація та управління на підприємстві / А. В. Гриньов — Харків: Вид. дім "ІНЖЕК", 2004. — 329 с.
16. Денисенко М. П. Економіка підприємства: пошук шляхів розвитку / М. П. Денисенко— К.: МАУП, 2002. — 78 с.
17. Жиделева В. В. Экономика предприятия: Учебное пособие для экономических вузов / В. В. Жиделева, Ю. Н. Каптейн— М.: ИНФРА-М, 2003. — 131 с.
18. Завіновська Г. Т. Економіка праці: Навч. посібник / Г. Т. Завіновська — К.: КНЕУ, 2001.— 300 с.
19. Завіновська Г. Т. Економіка праці: Навч. посібник / Г. Т.Завіновська — К.: Знання, 2003. — 547 с.
20. Зайцев Н. Л. Экономика промышленного предприятия / Н. Л. Зайцев - М.: ИНФРА-М, 2001. — 257 с.
21. Кожекин Г. Я. Организация производства. Учебное пособие / Г. Я. Кожекин, Л. М. Сеница - Минск: ИП "Экоперспектива",1998. — 641 с.
22. Козловський В. О. Організація виробництва. Навчальний посібник / - В. О. Козловський Вінниця: ВНТУ, 2005. - 154 с.
23. Козловський В. О. Організація виробництва. Практикум. Навчальний посібник. Частина 2 / В. О. Козловський, С. В. Козловський - Вінниця: ВНТУ, 2005. - 168 с.

24. Козловський В. О. Основи підприємництва. Практикум: Навчальний посібник. Видання 5-е, доповн. і перероб. / В. О. Козловський, Б. В. Погрищук - Тернопіль: ВАТ "Терно-Граф", 2005. - 297 с.
25. Кулішов В. В. Економіка підприємства: теорія і практика: Навч. посібник / В. В. Кулішов – К.: Ніка-Центр, 2002. – 324 с.
26. Курочкин А. С. Організація виробництва / А. С. Курочкин – К.: МАУП, 2001. – 216 с.
27. Макаровська Т. П. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Т. П. Макаровська, Н. М. Бондар — К. : МАУП, 2003. — 304 с.
28. Малів З.О. Економіка підприємства : Навч. посіб , - 2-ге вид., стер. / З.О. Малів, І.М. Луцький – К.: Знання, 2006 – 580 с.
29. Мельник Л. П. Экономика предприятия: Учебн. пособие / Л. П. Мельник – Сумы: ИТД “Унив. книга”, 2002. – 398 с. Харіва П. С. Економіка підприємств / П. С. Харіва - Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 449 с.
30. Онищенко В. О. Організація виробництва: Навч. посіб. /В.О. Онищенко, О.В. Редкін, А.С. Старовірець, В.Я. Чевганова. – К.: Лібра, 2003. – 336 с.
31. Пасічник В. Г. Економіка підприємства. Навчально-методичний посібник / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с.
32. Петрович Й. М. Економіка виробничого підприємництва / Й. М. Петрович - К.: Знання, 2001. – 324 с.
33. Петрович Й. М. Економіка виробничого підприємства. Навч. посіб. / Й. М. Петрович, І.О. Будіщева, І.Г. Устінова– К.: Т-во «Знання» , КОО, 2001 – 405с.
34. Петрович Й. М. Економіка підприємства: підручник / Й. М. Петрович, Г. М. Захарчин – Львів: «Магнолія плюс», 2005. – 400 с.
35. Петрович Й. М. Економіка підприємства: підручник / Й. М. Петрович, А. Ф. Кіт, В. В. Кулішов– Львів: «Магнолія плюс», 2004.- 680 с.

36. Покропивного С. Ф. Економіка підприємства: Підручник /С. Ф.Покропивного – К.: КНЕУ, 2005. – 528 с.
37. Покропивного С. Ф. Економіка підприємства / С. Ф.Покропивного – К.: Хвиля-Прес, 2000. – 169 с.
38. Пушкар М. С. Планування і організація підприємств, об'єднань, комплексів. Навч. посібник. / М. С. Пушкар - К.: НМК ВО, 1992. – 325 с.
39. Примак Т. О. Економіка підприємства: Навч. посіб./ Т. О. Примак— К.: Вікар, 2001. – 514 с.
40. Протопова В. О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / В. О. Протопова, А. Н. Полонський– К.: ЦУП, 2003 – 220 с.
41. Протопова В. О. Економіка підприємства: Навч. посібник / В. О. Протопова – М.: ООО “Нове знання”, 2003. – 383 с.
42. Раицкий К. А. Экономика предприятия / К. А. Раицкий— М.: ИВЦ “Маркетинг”, 2000. – 254 с.
43. Сідун В. А. Економіка підприємства: Навч. посібник / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова– К.: Центр навчальної літератури, 2003.
44. Сафронов Н. А. Экономика предприятия / Н. А. Сафронов– М.: Юрист, 1998. – 584 с.
45. Сергеев И. В. Экономика предприятия / И. В. Сергеев— М.: Финансы и статистика, 2000. – 254 с.
46. Сідун В. А. Економіка підприємства: навч. посіб. / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 436с.
47. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства / Г. М. Тарасюк – К.: Каравела, 2003. – 427 с.
48. Устенко О. Л. Экономика предприятия: Метод. Пособие / О. Л. Устенко – К.: МАУП, 2000. – 42 с.
49. Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посібник. / В. М. Шаповал – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 286 с.
50. Шваб Л. І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів — 2-е вид. / Л. І. Шваб— К.: Каравела, 2005. — 568 с.

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Аналіз обсягу та динаміки основних фондів підприємства Держ НДІХП
за 2016-2018 рр.

Показник	2016р.		2017 р.		2018 р.	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%
Загальна сума основних фондів у т.ч.	13945	100,00	16091	100,00	18560	100,00
1) будівлі, споруди, передавальні споруди	6425	46,07	6817	42,37	7690	41,43
2) машини та обладнання	5238	37,56	6345	39,43	7083	38,16
3) транспортні засоби	1707	12,24	2408	14,96	3267	17,60
4) інструменти, прилади, інвентар (меблі)	326	2,34	311	1,93	328	1,77
5) інші основні засоби	43	0,31	40	0,25	40	0,22
6) малоцінні необоротні матеріальні активи	206	1,48	170	1,06	152	0,82

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1

Звіт про фінансові результати підприємства Держ НДІХП за 2016 – 2018 роки

Стаття	Код рядка	2016р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	35038	34132	39675
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(19218)	(19624)	(19836)
Валовий: прибуток	2090	170	21	21
збиток	2095	(0)	(0)	(0)
Інші операційні доходи	2120	1045	683	943
Адміністративні витрати	2130	(8606)	(8217)	(8373)
Витрати на збут	2150	(1364)	(1282)	(1195)
Інші операційні витрати	2180	(0)	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	(0)	(0)	(0)
збиток	2195	(3443)	(3841)	(3571)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	6	0	0
Інші доходи	2240	306	331	328
Фінансові витрати	2250	391	513	458
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(11)	(0)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	0	0
збиток	2295	3522	4034	3847
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0	0	0
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0	0
збиток	2355	(3522)	(4034)	(3847)

ДОДАТОК В

Таблиця В.1

Аналіз стану та ефективності використання основних фондів
підприємства Держ НДІХП за 2016-2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	3	4	5
1. Середньорічна вартість ОФ, тис. грн.	13417	15018	17326
2. Середньооблікова чисельність робітників, чол.	340	335	335
3. Наявність ОФ на початок року, тис. грн.	12889	13945	16091
4. Надійшло за рік, тис. грн.	1145	2346	2986
5. Вибуло за рік, тис. грн.	93	211	517
6. Наявність ОФ на кінець року	13945	16091	18560
7. Загальна кількість устаткування, шт.	96	122	75
8. Середньорічна вартість активної частини основних фондів, тис. грн.	5791,5	6714	6714
9. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	35038	34132	39675

Таблиця В.2

Елементи операційних витрат підприємства Держ НДІХП за 2016 – 2017
роки.

Назва статті	Код рядка	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5
Матеріальні затрати	2500	14509	13951	15674
Витрати на оплату праці	2505	6823	6132	6487
Відрахування на соціальні заходи	2510	5569	5432	5341
Амортизація	2515	971	1264	2355
Інші операційні витрати	2520	2764	2820	2632
Разом	2550	30636	29599	32489

ДОДАТОК Г

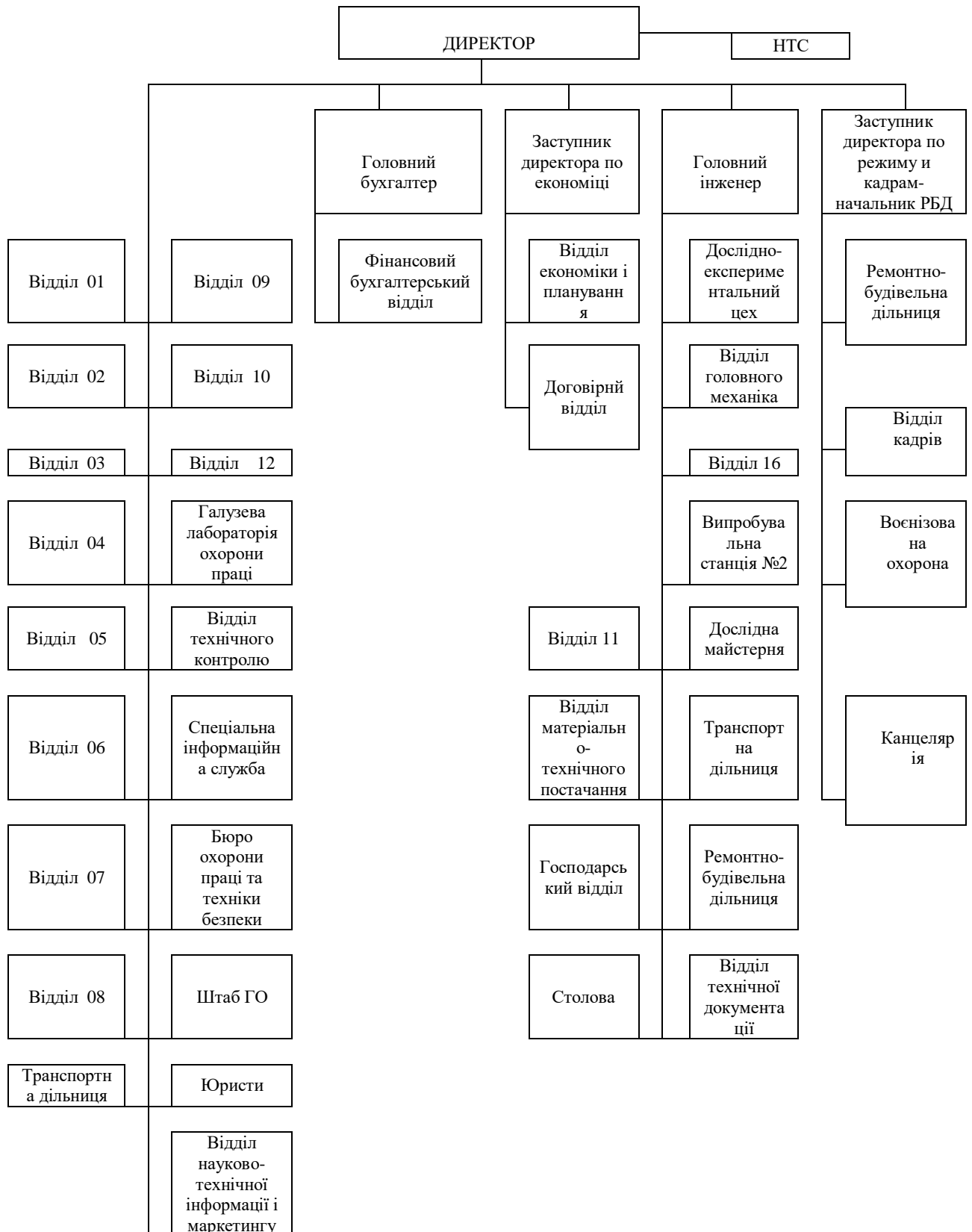

Рисунок Г.1 – Структура управління підприємства Держ НДІХП.

